

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 28 БАСПАСӨЗ - Р Е Л И З І

2 0 0 6 жылғы 3 қазан

Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасы статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2006 жылғы қыркүйектегі инфляция 0,5% болды (2006 жылғы тамызда – 0,2%). Азық-түлік тауарларының бағасы 0,1% төмендеді, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағасы 0,9%, ақылы қызмет көрсету 1,3% қымбаттады.

Өнеркәсіптік тауарлар нарығында өткен айда жеміс және көкөніс 4,9%, қант – 1,1% арзандады. Жұмыртқаның бағасы 3,8%, жарма және сүт өнімдері – 1,8% өсті.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында негізгі өсім бензинге – 6,0%, көмірге – 1,9%, дизель отынына – 1,7% тиесілі.

Халыққа ақылы қызмет көрсету құрылымында білім беру қызметі 8,6%, жолаушылар тасымалдау қызметі – 2,7%, тұрғын үйді жалға алу – 1,2% қымбаттады. Байланыс мекемелерінің қызметі 0,1% арзандады.

2006 жылдың басынан бері тұтыну нарығындағы бағаның өсуі 5,9% болды (2005 жылғы қаңтар-қыркүйек аралығында – 5,0%). Ағымдағы жылдың 9 айында азық-түлік тауарларының бағасы 4,4% (4,8%), оның ішінде қант – 20,3%, жеміс және көкөніс – 13,1% өсті. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бензинге бағаның 22,5% өсуі нәтижесінде 5,4 (4,0%) қымбаттады. Ақылы қызмет көрсетуге арналған тарифтер 2006 жылғы қаңтар-қыркүйекте 8,9% (6,2%), оның ішінде тұрғын үйді жалдау – 16,5%, көлік қызметі – 16,1%, білім беру қызметі – 11,4%, сумен жабдықтау – 9,8%, медициналық қызмет көрсету – 9,6% артты.

2006 жылғы қыркүйекте инфляция жылдық көрсетумен 8,5% болды (2005 жылғы желтоқсанда – 7,5%), азық-түлік тауарлары 7,9%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 7,3%, ақылы қызмет көрсету 10,7% қымбаттады.

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары.

Ұлттық Банктің халықаралық резервтері және ақша базасы 2006 жылғы 29 қыркүйекте мынадай болды:

	Ағымдағы бағамен	Тұрақты бағамен ¹
Таза халықаралық резервтер, млн.долл.	13 468,4	13 297,7
оның ішінде:		
ЕАВ таза активтер ²	12 311,2	12 311,2
Алтын	1 157,2	986,5
Ақша базасы, млрд. теңге	1 196,2	1 196,2
Аз ақша базасы ³ , млрд. теңге	1 147,9	1 147,9
ҚРҰБ-дегі ЕДБ ⁴ мерзімді депозиттері, млрд. теңге	48,3	48,3
КЗТ/USD (кезең аяғында)	127,12	133,98
Алтынның бағасы (1 трой унциясы үшін USD-мен)	601,75	513,00

1 2005 жылдың аяғындағы теңгенің АҚШ долларына бағамы және алтынның бағасы көрсетілген.

2 ЕАВ-мен таза активтер – бұл ЕАВ-ғы жалпы активтер мен міндеттемелер арасындағы айырмашылық

3 Аз ақша базасы – ҚРҰБ-дегі ЕДБ мерзімді депозиттері ескерілмеген ақша базасы

4 ЕДБ – екінші деңгейдегі банктер

2006 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банктің халықаралық резервтері төмендеді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің ағымдағы бағасы 0,5%-ға (немесе 69,8 млн. долл.) төмендеді. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру және ішкі валюта нарығында валюта сату бойынша операциялар жүргізу таза валюта қорларының (ЕАВ) 31,6 млн. долл. төмендеуіне әкелді. Алтындағы активтер оның әлемдік нарықтардағы бағасының 3,2% төмендеуі нәтижесінде 38,2 млн. долл. азайды.

Тұрақты бағамен Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 0,2%, ЕАВ-дағы таза активтер – 0,3% төмендеді, алтындағы активтер өзгерген жоқ.

Ұлттық қордың шоттарындағы ақша қаражаты. 2006 жылғы 1 қазанда Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының (бұдан әрі – Ұлттық қор) шоттарындағы ұлттық валютадағы айырбасталуға жататын сома 43,3 млрд. теңгені құрады.

Ұлттық Банк 2006 жылғы қазанда Қордың ақшасын бұдан әрі инвестициялау мақсатында осы соманы рұқсат етілген қаржы құралдарына айырбастауды жүзеге асырады. Айырбастау Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерінен шетел валютасын немесе шетел валютасындағы қаржы құралдарын Ұлттық Банктің операциялар жүргізілетін күні белгіленген ресми бағамы бойынша сату не ішкі валюта нарығында теңгеге шетел валютасымен операциялар жүргізу кезінде қалыптасқан бағам бойынша сатып алу арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Бұл ретте Қордың шоттарына бір ай ішіндегі теңгедегі түсімдер ағымдағы айдың аяғында немесе келесі айдың басында кепілдік берілген трансферттің бекітілген көлеміне сәйкес жүзеге асырылатын кепілдік берілген трансферттер түріндегі Қордың шығыстары үшін жеткілікті соманы жинақтағанға дейін айырбастауға жатпайды.

Елдің халықаралық резервтері жалпы алғанда (ағымдағы бағамен) Ұлттық Қордың ақшасын (алдын-ала деректер бойынша 11 513,7 млн. долл.) қоса алғанда 24 986,0 млн. долл. болды. Өткен айда өсуі 2,1 % болды.

2006 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің өсуі (айналыстағы қысқа мерзімді ноталар көлемінің төмендеуі) *ақша базасының* 8,8%-ға (немесе 97,2 млрд. теңгеге) *кеңеюіне* себепші болды. Бұл ретте, аз ақша базасының кеңеюі (ҚРҰБ-дегі ЕДБ мерзімді депозиттері есепке алынбаған) 12,0% (немесе 123,4 млрд. теңге) болды.

2006 жылғы тамызда *ақша массасы* банк жүйесіндегі таза ішкі активтердің ұлғаюы салдарынан 5,4%-ға, 2 965,1 млрд. теңгеге дейін ұлғайды.

Айналыстағы қолма-қол ақша 3,0%-ға, 555,0 млрд. теңгеге дейін төмендеді, ал банк жүйесіндегі депозиттер 7,5%-ға, 2 410,2 млрд. теңгеге дейін ұлғайды. Айналыстағы қолма-қол ақшаның азаюы аясында тамызда депозиттердің өсуі ақша массасы құрылымындағы депозиттер үлесінің 79,7% - 81,3% дейін ұлғаюына себепші болды.

Тамызда ақша базасының тарылу аясында ақша массасы көлемінің ұлғаюы *ақша мультипликаторы* мәнінің 2,42-ден 2,70-ке дейін ұлғаюына себепші болды.

3. Валюта нарығы. 2006 жылғы қыркүйекте теңге бағамының АҚШ долларына қатынасы бойынша әлсіреу үрдісі жалғасты.

Бір айда теңгенің АҚШ долларына қатысты нақты айырбас бағамы 1,52% (тамыздың аяғында 125,32 теңге/АҚШ долл. - 127,22 теңге/АҚШ долл. дейін) құнсызданды. Жыл басынан бастап теңгенің нығаюы 4,9% болды.

Қыркүйекте Қазақстанның қор биржасындағы биржалық операциялар көлемі қосымша сауда-саттықтарға арналған мәмілелерді ескере отырып, тамызбен салыстырғанда 8,5%-ға, 3505,3 млн. долл. дейін (жыл басынан бастап биржалық операциялар көлемі 20,9 млрд. долл. болды) ұлғайды.

Биржадан тыс валюта нарығында операциялар көлемі 45,6% төмендеді және оперативтік деректер бойынша 3333,9 млн. долл. (жыл басынан бастап – 41,5 млрд. долл.) болды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2006 жылғы қыркүйекте Қаржы министрлігі 26,4 млрд. теңгеге 4-жылдық МЕОКАМ және 6-жылдық МЕУКАМ орналастырды. Олар бойынша тиімді кірістілік тиісінше 5,99% және 6,50% болды. 2006 жылғы қыркүйекте негізгі борыш бойынша мемлекеттік бағалы қағаздарды өтеу 5,2 млрд. теңге болды. Нәтижесінде Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі қыркүйектің аяғында 6,2% ұлғайды және 362,7 млрд. теңге болды.

Ұлттық Банктің ноталар эмиссиясының көлемі тамызбен салыстырғанда қыркүйекте 4,1%, 360,8 млрд. теңгеге дейін ұлғайды, бұл ретте қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі тамыздағы 3,75%-дан қыркүйекте 4,06% дейін артты. Есепті кезең үшін Ұлттық Банктің ноталарын өтеу сыйақы бойынша төлемдерді

есептей отырып, 465,3 млрд. теңге болды. Айналыстағы ноталар көлемі бір айда 29,8%-ға төмендеді және қыркүйектің аяғында 243,4 млрд. теңге болды.

Есепті кезеңде репо, кері репо операциялары, сондай-ақ Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сатып алу және сату бойынша операциялар жүргізілген жоқ.

5. Банкаралық ақша нарығы. 2006 жылғы тамызда банкаралық ақша нарығында банктердің ұлттық валютадағы өтімді қаражатты орналастыру бойынша белсенділігінің төмендегені және шетел валютасындағы қаражат бойынша жоғарылағаны байқалды.

2006 жылғы шілдемен салыстырғанда банкаралық теңгедегі депозиттерді орналастыру көлемі 675,4 млрд. теңгеге дейін 1% артты. Банкаралық теңгедегі депозиттерді орналастыру бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы маусыммен салыстырғанда аз ғана төмендеді (3,98%-дан 3,92%-ға дейін).

Тамызда банкаралық валюталық қарыз алу нарығында доллардағы депозиттер ағымдағы жылдың маусымымен салыстырғанда 6% аз орналастырылды (11,9 млрд. АҚШ доллары). Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2006 жылғы тамызда шілдедегі 4,70%-дан 5,35%-ға дейін көтерілді. Банкаралық қарыз алудың қалған түрі бойынша операциялар шамалы көлемде жүргізілді.

6. Депозит нарығы. Резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің жалпы көлемі 2006 жылғы тамызда 2006 жылғы шілдемен салыстырғанда 2410,2 млрд. теңгеге дейін 7,5% (ағымдағы жылдың басынан бері 45,8%) ұлғайды. Заңды тұлғалардың депозиттері 1604,8 млрд. теңгеге дейін 8,4%, жеке тұлғалардың депозиттері 805,4 млрд. теңгеге дейін 5,8% ұлғайды.

2006 жылғы тамызда ұлттық валютадағы депозиттер 1550,1 млрд. теңгеге дейін 3,5%, шетел валютасындағы депозиттер 860,1 млрд. теңгеге дейін 15,6% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 66,8%-дан 64,3%-ға дейін төмендеді.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары бір айда 815,2 млрд. теңгеге дейін 6% ұлғайды. 2006 жылғы тамызда халықтың салымдарының құрылымындағы теңгедегі депозиттер 531,2 млрд. теңгеге дейін 1,9% өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 284 млрд. теңгеге дейін 14,6% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттерің үлес салмағы 67,8%-дан 65,2%-ға дейін төмендеді.

Банктердің депозиттері бойынша ставкалар динамикасы мынадай өзгерістермен сипатталды. 2006 жылғы тамызда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша сыйақының орташа алынған ставкасы 4,1% (2006 жылғы шілдеде – 4,1%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 9,6% (9,0%) болды.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2006 жылғы шілдемен салыстырғанда 2006 жылғы тамызда 3584 млрд. теңгеге дейін 8,3% (ағымдағы жылдың басынан бері 38,3%) ұлғайды.

Шетел валютасымен берілген кредиттермен салыстырғанда ұлттық валютадағы кредиттердің өсу қарқынының төмендегені байқалды. Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 1801,6 млрд. теңгеге дейін 5,1%, ал шетел валютасындағы кредиттер 1782,1 млрд. теңгеге дейін 11,7% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі кредиттердің үлес салмағы 2006 жылғы шілдемен салыстырғанда 51,8%-дан 50,3%-ға дейін төмендеді.

Сондай-ақ ұзақ мерзімді кредиттердің қысқа мерзімді кредиттермен салыстырғанда өсу қарқынының асып кетуі байқалды. Ұзақ мерзімді кредиттер 2638,2 млрд. теңгеге дейін 9,8%, ал қысқа мерзімді кредиттер 945,6 млрд. теңгеге дейін 4,2% өсті. Нәтижесінде ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 72,6%-дан 73,6%-ға дейін өсті.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер тамызда 2445 млрд. теңгеге дейін 6,6%, ал жеке тұлғаларға берілген кредиттер 1139 млрд. теңгеге дейін 12% ұлғайды. Нәтижесінде жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 30,7%-дан 31,8%-ға дейін өсті.

Тамызда сыйақы ставкаларының динамикасы әр түрлі бағытта болды. 2006 жылғы шілдемен салыстырғанда тамызда жеке тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша сыйақы ставкалары 20,7%-дан 20,6%-ға дейін төмендеді, ал заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша 13,1%-дан 13,3%-ға дейін өсті.

8. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Үйлестіру департаментін және Қаржы тұрақтылығы басқармасын құру туралы. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметін жетілдірудің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 11 қыркүйектегі № 177 Жарлығына сәйкес Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметін және құрылымын жетілдіру мақсатында Астана қаласында Үйлестіру департаменті ұйымдастырылады, оған Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің орталық аппараты қызметкерлерінің бір бөлігі көшіріледі. Үйлестіру департаменті мемлекеттің макроэкономикалық саясатын қалыптастыруға қатысатын болады және Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігімен, Қазақстан Республикасы Парламенті және Үкіметімен және орталық мемлекеттік органдармен өзара жұмыс істейтін болады.

Бұдан басқа Ұлттық Банк орталық аппаратының құрылымында Қаржы тұрақтылығы басқармасы құрылды, оған қаржы тұрақтылығы үшін тәуекелдер контексіндегі ішкі қаржы жүйесінің жай-күйін талдау және қаржы тұрақтылығы туралы есепті жүйелі негізде қалыптастыру жөніндегі функциялар жүктелді.